Ziółkowski Inowrocław

Inowrocław: Pomnik Jana Kasprowicza

INOWROCŁAW

Zachodnia część Kujaw, jedna z najżyźniejszych ziem Polski, jest płaszczyzną wzniesioną mniej więcej na 90 metrów nad poziom morza. Południowa jej część jest równa i na ogół słabo pofałdowana, natomiast część północna bardziej jest urozmaicona i pokryta częściowo piaszczystymi wydmami, porosłymi lasami (okolice Suchatówki). Małe różnice poziomu okolic Inowrocławia wywołują wrażenie jednostajności i nadają krajobrazowi charakter smętny. Zmienia się on jednak zupełnie gdy, w okresie bujnej wegetacji roślinnej, kołyszą się w wietrze łany pszenicy, poprzerywane kilkusetmorgowymi, idealnie równymi łanami buraków cukrowych. Z kęp drzew spośród bujnej ich zieleni wyłaniają się murowane chaty wiosek kujawskich, wieżyce kościołów i wysokie kominy fabryczne, z których wybijają się ku niebu pióropusze dymow. Gdzieniegdzie, szczególnie na południe i na zachód od Inowrocławia w zagłębieniach polodowcowych lśnią w słońcu lub księżycu lustrzane albo też pomarszczone wiatrem tafle licznych jezior, połączonych ze sobą źródłowymi strugami spławnej tu już Noteci. I tak malownicze Gopło połączone jest poprzez jezioro Szarlej (koło Łojewa) z jeziorem Janikowskim (położonym na południe od Pakości), skąd Noteć płynie dalej w kierunku wpierw północnym a dalej ku Barcinowi zachodnim, stwarzając idealną drogę komunikacyjno-wodną z Bałtykiem i to poprzez Brdę i Wisłę oraz Wartę i Odrę.

INOWROCŁAW, miasto powiatowe o 38.000 mieszkańców, położone przy liniach kolejowych Poznań — Toruń, Poznań — Bydgoszcz i Herby — Gdynia, jest centrum urodzajnego czarnoziemu kujawskiego. Już w X-tym wieku był Inowrocław osadą, pierwszą zaś wzmiankę o nim spotykamy w dokumencie księcia Leszka Mazowieckiego z roku 1185, gdzie mówi się o Inowrocławiu jako o miejscu targowym. Bulla Papieża Celestyna III z roku 1193, mówi o dziesięcinach z opłat targowych w Inowrocławiu. Syn Konrada Mazowieckiego ks. Kazimierz Kujawski polecił na terenie dzisiejszego śródmieścia wybudować Inowrocław i nadał mu w roku 1240 prawo magdeburskie. Książę ten sprowadza do miasta Franciszkanców, buduje klasztor i zamek książęcy i otacza miasto murami i wałami. Później miasto cierpi wskutek napadów Świętopełka pomorskiego i Krzyżaków. Pamietne w dziejach układy między Polską i zakonem krzyżackim toczyły się kilkakrotnie w Inowrocławiu. Kilkakrotnie gościł Inowrocław królów polskich m. innymi Bolesława Krzywoustego, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełłę i Królową Jadwigę. W wieku XVI-tym miał Inowro-

Inowrocław: Kościół P. Marii *Fot. R. S. Ulatowski*

cław dziesięć kościołów, z których jednak wskutek zawieruch wojennych zachowały się tylko dwa. Obecnie ma Inowrocław cztery kościoły, piąty kościół jest w budowie. Z początkiem XVII-tego wieku miasto podupada, nie zdołały temu zapobiec już przywileje królów Władysława IV, Jana Kazimierza i następne. Przy pierwszym rozbiorze Polski miasto dostało się pod panowanie pruskie, a po 150-letniej niewoli wyzwoliło się do niepodległego bytu w Państwie Polskim. Od tej pory rozpoczyna się rozwój nowoczesnego Inowrocławia, czemu przede wszystkim sprzyja położenie miasta i walory leczniczo-kuracyjne.

Najstarszym zabytkiem Inowrocławia jest kościół Najśw. Panny Marii. Stoi on na wzniesieniu kilka kroków oddalony od ulicy Toruńskiej w miejscu, na którym według podania znajdować się miała gontyna pogańska. W miejscu pierwszego kościoła drewnianego wystawiono na początku XIII-tego wieku obecny kościół z granitu w stylu romańskim. Z powodu masywnej budowy służyć on mógł w czasie napadów nieprzyjacielskich celom obronnym. Stronę zachodnią zdo-

bią dwie kwadratowe wieże. Na północnej zewnętrznej ścianie kościoła i na zewnątrz prezbiterium widoczne są najstarsze zabytki sztuki rzeźbiarskiej w Polsce, wyobrażające maski diabelskie bożków pogańskich, księcia, kapłana, kilka zwierząt i trzy krzyże. Wewnątrz wielki ołtarz odtworzony według starego oryginału romańskiego z Londynu.

Kościół św. Mikołaja zbudowano w połowie XIII-tego wieku w kształcie murowanej trójnawowej gotyckiej bazyliki. W końcu średniowiecza uległo zniszczeniu gotyckie ostrołukowe sklepienie, zastąpione płaskim drewnianym. Sklepienie gotyckie zachowało się jedynie w prezbiterium. Liczne przeróbki zmieniły czysto gotycki wygląd kościoła tak, że dzisiaj ma on wiele fragmentów baroku, a także renesansu. Kościół ten zasługuje na uwagę szczególnie ze względów historycznych; w nim bowiem w roku 1321 arcybiskup gnieźnieński, Janisław, odczytał pismo Ojca Św., potępiające Krzyżaków, przy czym skazano ich równocześnie na oddanie Polsce Pomorza. W zakrystii kościoła odbyły się pertraktacje królowej Jadwigi z Krzyżakami, w tym kościele wreszcie królowa Jadwiga przepowiedziała Krzyżakom klęskę. Na uwagę zasługują m. in. stary obraz św. Anny w ołtarzu w bocznej nawie, renesansowy ołtarz św. Antoniego, ołtarze Matki Boskiej Boreckiej i Różańcowej i alabastrowy nagrobek Radojewskich.

Z nowych kościołów na wyróżnienie zasługuje monumentalna świątynia Matki Boskiej o wysokiej wieży. Zbudowana w roku 1909, w stylu neoromańskim, ma przepiękny portal z tympanonem dłuta artysty Marcinkowskiego. Wewnątrz piękny wielki ołtarz z marmuru, takaż ambona i balustrada przed prezbiterium z artystycznie wykonaną rzeźbą ostatniej wieczerzy. W kościele Garnizonowym o nowoczesnym rozwiązaniu architektonicznym, z olbrzymią kopułą, w wielkim ołtarzu obraz Matki Boskiej Berdyczowskiej.

Z pomników wybijają się na pierwsze miejsce figura św. Wojciecha przy ulicy Toruńskiej dłuta Marcinkowskiego z końca XIX-tego wieku i pomnik Jana Kasprowicza przy ulicy Marszałka Piłsudskiego, dzieło rzeźbiarza Haupta. Przy alejach Sienkiewicza odsłonięto tablicę, poświęconą pamięci Marszałka Piłsudskiego, a w parku Solankowym pomnik twórcy Solanek dr. Wilkońskiego. Nie opodal najstarszego kościoła na cmentarzu pomnik poległych bohaterów powstania Wielkopolskiego. Z gmachów świeckich do okazalszych należy starostwo, wybudowane w roku 1908 i wzorowane na zamku krzyżackim w Malborgu, położone wśród pięknego

parku przy ulicy Pierackiego. W pieknej i na wskroś nowoczesnej dzielnicy zdrojowej stoi gmach Ubezpieczalni Krajowej, gmach gimnazjum żeńskiego, Liceum Pedagogicznego, Sądu Grodzkiego i szkoły powszechnej.

W prawie 200-morgowym parku, obfitującym w liczne rzadkie okazy drzew i krzewów, barwne klomby i kwietniki, mieszczą się, zaopatrzone w najnowocześniejsze urządzenia, Zakłady Zdrojowe inowrocławskiego Zdrojowiska. Już w XVI-tym wieku posiadał Inowrocław łaźnię miejską z kąpielami parowymi, wannami i natryskami. W roku 1872, z inicjatywy dr. Zygmunta Wilkońskiego, założono Tow. Akcyjne Solankowe, zakupiono 20-morgowy teren i zbudowano w roku 1875 pierwszy budynek kąpielowy i tak zwany „Dom Kuracyjny", stopniowo dokupując teren i powiększając park. Jednak właściwy rozwój Zdrojowiska inowrocławskiego datuje się od odzyskania Niepodległości. W roku 1923 dobudowano do dawnego budynku nowy zakład, powiększając go o 38 wanien, w 1925 r. budynek do kąpieli borowinowych, a wreszcie w r. 1929, wielki zakład przyrodoleczniczy z wziewalnią. Jest to niewątpliwie największy gmach tego rodzaju spośród polskich uzdrowisk. Obok

Zdrojowisko Inowrocław: Zakład przyrodoleczniczy i wziewalnia *Fot. J. Trona*

urządzeń kąpielowych mieści on na dachu solarium do kąpieli słonecznych i powietrznych z natryskami, a wewnątrz najnowocześniejsze aparaty i urządzenia do najrozmaitszych zabiegów leczniczych. Zdrojowisko, dbałe o rozrywki, a z drugiej strony o wygody i odpowiedni spokój, potrzebny dla wypoczywających kuracjuszy, tworzy odrębną dzielnicę willową, której zapewniono ciszę, uregulowano ruch kołowy itp. Frekwencja gości w sezonie nieco ponad 6.000 osób.

Z przemysłu zwiedzenia godne są: warzelnia soli Państwowej Żupy Solnej w przedłużeniu ulicy Prezydenta Narutowicza, huta szklana „Irena" niedaleko dworca. Zwiedzającego zainteresować powinno także Muzeum Lotniczo-Gazowe przy ulicy Marszałka Piłsudskiego. Dzięki dogodnemu położeniu i dobremu połączeniu kolejowemu, wszystkie dzielnice Polski mają z Inowrocławiem dobrą komunikację, którą ułatwia także własne lotnisko, położone przy szosie Toruńskiej z wybudowanym niedawno hangarem. Rokrocznie też odbywają się w Inowrocławiu raidy lotnicze.

INFORMACJE:

Dojazd: Inowrocław ma dogodne połączenie kolejowe z wszystkimi większymi miastami Polski, dzięki położeniu przy głównych liniach kolejowych Poznań — Toruń, Poznań — Bydgoszcz, Katowice — Gdynia, a z racji położenia przy liniach kolejowych Inowrocław — Kruszwica — Strzelno — Mogilno i Inowrocław — Pakość — Barcin — Rogożno — Czarnków, ułatwiony również dostęp, do zajmujących pod względem turystycznym, okolic.

Liczne linie autobusowe uzupełniają połączenie kolejowe jako to: do Bydgoszczy, Torunia, Dąbrowy Biskupiej, Żnina, Kruszwicy, Radziejowa i Piotrkowa Kujawskiego, Strzelna i Mogilna, Rojewic i Murzynna. Stacje autobusów przy targowisku, ulicy Poznańskiej (narożnik Szymborskiej) i ulicy Marszałka Piłsudskiego. Szczegóły w drukowanym rozkładzie jazdy autobusów.

Hotele i restauracje: Hotel Bast — narożnik ulicy Solankowej i Królowej Jadwigi nr 15 (20 pokoi), Hotel pod Lwem — ul. Królowej Jadwigi nr 1 (tuż przy Rynku), Hotel de Rome — ul. Król. Jadwigi nr 34 (20 pokoi), Hotel de France — ul. Marsz. Piłsudskiego 27b — wszystkie hotele mają restauracje, hotel Bast garaże.

Kawiarnie: „Promień" przy Placu Klasztornym, „Ziemiańska" i „Wybrańskiego" Król. Jadwigi.

Kruszwica: Kolegiata *Fot. R. S. Ulatowski*

Schroniska szkolne: w Szkole Rolniczej przy ulicy Św. Mikołaja i w szkole powszechnej im. Marsz. Piłsudskiego przy alejach Sienkiewicza.

Towarzystwa turystyczne: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze — oddział Kujaw Zachodnich — ul. Królowej Jadwigi nr. 15 (w Hotelu Bast), Związek Popierania Turystyki, biuro w Starostwie, ul. Generała Pierackiego 20, pokój 11.

Biura Podróży: „Orbis", ul. Król. Jadwigi nr. 15, w Hotelu Bast.

MĄTWY — aczkolwiek administracyjnie należą do Inowrocławia — oddalone są o 4 km od centrum miasta w kierunku południowym, tworząc osobne osiedle. Tu leżą nad Notecią jedna z największych cukrowni w Polsce oraz fabryka sody „Zakładów Solvay". Zakłady Solvay dla swych celów posiadają osobną kopalnię soli „Solno", położoną w połowie drogi z Inowrocławia. Wysokie kominy fabryczne nadają Mątwom w krajobrazie kujawskim swoiste piętno i są z daleka widoczne tak z Inowrocławia jak Kruszwicy. Na miejscu nowy kościół barokowy pod wezwaniem św. Antoniego.

KRUSZWICA, stary nadgoplański gród, legendarna stolica wczesno-historycznych Piastów, oddalona 17 km na południe od Inowrocławia, droga sercu każdego Polaka, leży nad największym w Wielkopolsce jeziorem Gopłem i owiana jest czarem baśni i legend. Tu właśnie zrodziła się kolebka państwowości polskiej. Tu, gdzie mieszkał szczep Polan plemiona lechickie połączyły się w jeden naród — polski.

Po okresie świetności zapoczątkowanym przez legendarnego Piasta, Kruszwica w historycznej epoce polskiej już nie ma tego znaczenia jakie miała przedtem. Wczesna epoka piastowska (początek XI wieku) daje Kruszwicy katedrę i biskupstwo ufundowane przez Mieczysława II. W roku 1096. stoczono tu krwawą bitwę pomiędzy Zbigniewem a ojcem jego Władysławem Hermanem, co też przyczyniło się do spustoszenia miasta. Dzieje Bolesława Krzywoustego związane są również z Kruszwicą, tu bowiem zestawia wojsko swoje na wyprawę pomorską. Po przeniesieniu w roku 1159. biskupstwa kujawskiego do Włocławka pozostaje tu jeszcze kapituła kolegiacka. Stary zamek kruszwicki zostaje spalony w roku 1271 by uniknąć oddania go w ręce Pomorzan. Około roku 1350 Kazi-

Kruszwica: Jezioro Gopło — *Fot. H. Poddębski*

Strzelno: Kościół-klasztor ponorbertański, ob. parafialny *Fot. R. S. Ulatowski*

mierz Wielki wybudował warowny i okazały zamek z cegły, po którego zniszczeniu przez Szwedów w roku 1657 pozostała wyniosła ośmioboczna baszta tak zwana Mysia Wieża i resztki murów. Mimo rozmaitych nadań królewskich miasto się już nie podniosło i w roku 1788 dostało się pod panowanie niemieckie, z którego wyzwoliło się dnia 3 stycznia 1919 roku.

Dzisiejsza Kruszwica liczy około 6.000 mieszkańców, jest schludnym i czystym miastem dobrze zagospodarowanym. Z większego przemysłu znajdują się tu jedna z największych cukrowni w Polsce i „Kujawska Wytwórnia Win".

Najcenniejszym zabytkiem Kruszwicy jest kolegiatka, położona na wschodnim wybrzeżu Gopła w miejscu gdzie miała stać chata Piasta. Zbudowana jest ona z ciosów granitowych w stylu romańskim. Zachowały się ozdobne trzy portale z kolumnami i architektonicznie niezwykle piękne pięć absyd półkolistych po wschodniej stronie kościoła. Wewnątrz cztery obrazy ze scenami zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce. W skarbcu misa spiżowa z motywami starosłowiańskimi, późno gotycka monstrancja, relikwiarz późno renesansowy, ornat z fundacji Królowej Jadwigi i szczero złota dalmatyka

z XVII wieku, sporo innych szat i pięknych sprzętów kościelnych. W kruchcie pod chórem chrzcielnica romańska z XII wieku z marmuru z jednej bryły, w kapitularzu piękny krucyfiks z kości słoniowej, oraz dzieło Puffendorfa ozdobione miedziorytami, z których jeden przedstawia Zamek kruszwicki z roku 1655.

Z **Mysiej Wieży** malowniczo nad Gopłem położonej roztacza się obszerny widok na Gopło i okolicę. Wieża ośmiokątna zbudowana na okrągłym fundamencie kamiennym, jest celem licznych wycieczek, które tu ze wszystkich zakątków Polski licznie przybywają, by nad wodami słonecznego Gopła podumać o Popielu, Piaście, Ziemowicie, Balladynie, Goplanie, Skierkach i Chochlikach.

Gopło, największe jezioro Zachodniej Polski, owiane czarem i urokiem legend, jest jeziorem rynienkowym o długości 27 km. W samej Kruszwicy jest ono najwęższe, natomiast kilka kilometrów na południe w pewnym miejscu szerokość jego dochodzi do 3 km. W południowej części w jezioro wsunięty jest półwysep „Potrzymiech", wskutek czego jezioro ma jakby dwa ramiona. Północna część Gopła również jakby dwoma ramionami oplata półwysep, na którym u jego nasady na wzgórzu góruje nad okolicą Mysia Wieża. Na półwyspie tym mieści się „Letnisko nad Gopłem" połączone z Mysią Wieżą promenadą o długości prawie 1000 mtr. Na południowym cyplu półwyspu roztacza się otwarty szeroki horyzont, szeroko tu rozlanego Gopła zmieniającego barwę wody zależnie od pogody i wiatru.

Hotele i restauracje: Hotel Gopło — ul. Kolejowa nr. 24 z restauracją i garażem (5 pokoi), Hotel pod Białym Orłem — restauracja i 5 pokoi z 8 łóżkami, restauracja na „Letnisku nad Gopłem", Brauera — ul. Kolejowa nr. 9 i Kolušniewskiego — Rynek 21. Ceny bardzo przystępne.

Schronisko szkolne: w Szkole Powszechnej nr. 1, ul. Jana Kasprowicza (na 50 osób).

Łodzie motorowe, mogące pomieścić 10—20 osób, stale do dyspozycji przy przystani u podnóża Mysiej Wieży. Opłata 5—10 zł na godzinę (przy większych wycieczkach mniej). Dla dużych wycieczek około 150 osób, cukrownia wynajmuje statek parowy (musi być jednak kilka dni naprzód zamówiony). U podnóża Mysiej Wieży jest również przystań klubu wioślarskiego. Na Gople rokrocznie odbywają się ogólno-polskie regaty. Kruszwicę odwiedza rocznie około 30.000 osób.

Kruszwica: Mysia Wieża *Fot. H. Poddębski*

MARKOWICE, oddalone mniej więcej o 10 km od centrum Inowrocławia w kierunku południowym, zwane są także „Częstochową Kujaw" dla cudownej figury jaka się tu w klasztorze znajduje. Tak klasztor jak kościół wybudowano w roku 1660 w stylu barokowym. Klasztor ongiś Karmelitów oddany został później oo. Oblatom. Rokrocznie przybywają do Markowic rzesze pielgrzymów w dni odpustowe, szczególnie liczne w dni 15.8., 8.9. i pierwszą niedzielę po 2 lipca.

PIERANIE, wieś 16 km od Inowrocławia oddalona, ma kościół drewniany zbudowany w roku 1720. W wielkim ołtarzu cudowny obraz Matki Boskiej Łaskawej z XV wieku, a w ołtarzu bocznym Chrystusa. Na ścianach wartościowe freski. Kościół zwiedził król Stanisław Leszczyński w roku 1733, a w księdze pamiątkowej Bractwa Niepokalanego Poczęcia N. M. Panny widnieją podpisy papieża Klemensa XIII, króla francuskiego Ludwika XV i jego małżonki Marii z Leszczyńskich.

STRZELNO, miasto w powiecie mogileńskim (około 5.000 mieszkańców) oddalone 21 km na południe od Inowrocławia, należy do najstarszych miast w Polsce. Już dokument z roku 1147 wymienia Strzelno jako wieś należącą do klasztoru w Trzemesznie. W dokumentach z roku 1231 mówi się o Strzelnie jako mieście.

Pełen uroku jest kościół poklasztorny zbudowany z początkiem XII wieku z granitu. W roku 1133 konsekrował klasztor i kościół jeden z pierwszych biskupów kruszwickich Swidger. W początkach XIII wieku kościół uległ przebudowie, jednak u dołu murów pozostały ciosy granitowe, mimo że kościół w okresie gotyku i baroku znowu przebudowywano. Kościół ten, pod wezwaniem św. Trójcy i N. Marii Panny, uzyskał w roku 1750 renesansową kaplicę św. Restytutu. Z ołtarzy do najstarszych należy ołtarz św. Krzyża. Z dawnego kościoła św. Krzyża zachowała się figura ukrzyżowanego Zbawiciela, będąca bardzo starą rzeźbą ludową sięgającą roku 1451 i słynąca licznymi cudami. Z czterech kaplic najciekawsza jest kaplica św. Barbary. Przy przebudowie około roku 1216 otrzymała sklepienie gotyckie wsparte na jednej kolumnie z szarożółtawego piaskowca. Kolumnę zdobią ornamentacje romańskie. Nad drzwiami do zakrystii, nadzwyczaj cenna romańska płaskorzeźba przedstawiająca św. Annę z N. Marią Panną na ręku, z lewej zaś strony klęczącego fundatora (Piotra Dunina Własta) z modelem kościoła. Podobnych tympanonów jest w Polsce zaledwie sześć. Uwagi godna jest także barokowa fasada.

Przed kościołem trzy tak zwane kamienie św. Wojciecha, które niemiecki geolog Dr Lehmann Nitsche uznał za kamienie ofiarne dawnego kultu słowiańskiego. Z czasem przywiązano do nich legendę o św. Wojciechu.

Najstarszym zabytkiem Strzelna jest kościół św. Prokopa. Bardzo to rzadka pozostałość tego rodzaju architektury w Polsce. Jedynie Kraków kościołkiem św. Feliksa i Adaukta na Wawelu oraz podziemia klasztoru w Mogilnie mogą poszczycić się takimi perłami architektonicznymi. Nawa główna o kształ-

Kościelec k. Inowrocławia: Kościół Fot. G. Milczewski

cie okrągłym i kopułowatym sklepieniu z ośmioma kamiennymi żebrami, zbudowana jest z granitu i ma dach namiotowy. Do rotundy od strony wschodniej przypiera kwadratowe prezbiterium o sklepieniu krzyżowym, a od strony wschodniej okrągła wieża o 3,40 m średnicy. W XV wieku kościół z wieżą nadbudowano cegłami a wieżę wzmocniono skarpą. Po stronie północnej dwie półokrągłe absydy. W kościele romańskie płaskorzeźby z piaskowca osadzone w ścianach .
Hotele: Centralny i Piątkowskiego z restauracjami.

PAKOŚĆ (około 4000 mieszkańców) miasto malowniczo położone nad Notecią oddalone 10 km na zachód od Inowrocławia, nazwę swą wywodzi od Pakosza lub Pakosława z rodu Awdańców. W dokumencie z roku 1250 jest już mowa o Pakości, przy czym wspomina się o istnieniu kościoła św. Jakuba. W XVI wieku zbudowano przy rynku kościół Matki Boskiej. Po najazdach Szwedów i zarazie miasto upadło. Już w roku 1450 ówczesny właściciel Pakości założył szkołę, w której uczyli Ojcowie Reformaci, i która była rodzajem gimnazjum mieszczącym 400 uczniów. W dzisiejszym kościele poklasztornym spośród kilku wybitniejszych osobliwości na pierwszy plan wybi-

ja się cenny obraz przedstawiający adorację Królowej Niebios, wykonany w roku 1648 przez Bartłomieja Strobla nadwornego malarza Władysława IV. W pierwszej połowie XVII wieku ks. Wojciech Kęsicki przy pomocy rodziny Działyńskich założył tu kalwarię. Składa się ona z 26 kaplic malowniczo rozrzuconych po obu stronach Noteci. 3.V., 13.VI., 1.VII, 15.IX., 4.X., 8.XII., oraz w Wielki Piątek odbywające się odpusty gromadzą wielkie rzesze pątników z Kujaw a nawet okolic dalszych. Kalwaria posiada relikwie Krzyża Świętego

Autobus z Inowrocławia zatrzymuje się w Rynku.

KOŚCIELEC, wieś oddalona o 5 km od Inowrocławia, posiada jeden z najpiękniejszych i najpierwszych wioskowych kościołów romańskich w Polsce. Jest to jednonawowa budowla z granitu z absydą i czworoboczną wieżą. Twórca ratusza poznańskiego Jan Batisto di Quadro w roku 1559 dobudował renesansową kaplicę Kościeleckich z polską attyką renesansową ze stiukami grobowymi i herbami fundatorów. W parku właścicieli znajduje się wał obronny będący pozostałością wczesnohistorycznego grodziska.

Powyższy opis nie wyczerpuje oczywiście wszystkiego co Inowrocław i okolica mają do pokazania. I tak pięć km od centrum miasta Inowrocławia oddalone Szymborze jest miejscem urodzenia Jana Kasprowicza, sąsiadujące z Szymborzem Łojewo miejscem urodzenia Stanisława Przybyszewskiego, któremu w pobliskiej Górze wzniesiono mauzoleum. w którym spoczywają śmiertelne jego szczątki († 1927). W kościele w Górze obraz św. Walentego i krzyż z kul armatnich, dar generała kawalerii tureckiej Władysława Kościelskiego (Sefera Baszy). Gniewkowo, około 4000 mieszkańców, miasto przy linii kolejowej Inowrocław — Toruń, niegdyś siedziba udzielnych książąt kujawskich, posiada kościół gotycki oraz nasyp wczesnohistorycznego grodziska. Hotel Jana Drzewieckiego przy ul. Sobieskiego. Janikowo, przy linii kolejowej Inowrocław — Poznań, z jedną z największych cukrowni na Kujawach, położone nad dużym jeziorem posiada plażę i przystań Ligi Morskiej i Kolonialnej. Przy tej samej linii kolejowej 27 km na zachód od Inowrocławia leży Mogilno, (około 6000 mieszkańców), miasto powiatowe. Tu na wysokiej górze z malowniczym widokiem na długie jezioro, góruje nad okolicą dawny klasztor Benedyktynów. Zbudowany w stylu romańskim przez Bolesława Śmiałego zachował bardzo dobrze kościół podziemny — w kościele górnym dobrze zachowane krysz

tałowe sklepienia. Drugim kościołem, niedawno pięknie odnowionym, jest kościół św. Jakuba.

Z miejscowości przemysłowych należy wymienić jeszcze Piechcin z odkrywkową kopalnią wapna.

Pięknym i zdrowym położeniem słyną Suchatkówka, położona wśród lasów wzdłuż linii kolejowej Inowrocław — Toruń oraz Przyjezierze, położone wśród miradzkich lasów nad pięknym jeziorem (niedaleko Strzelna).

Na prastarej Piastów ziemicy znaleźć można niejedną osobliwość, niejedno grodzisko wczesnohistoryczne, niejedną przygarbioną wiekiem Bożą Mękę przydrożną, niejedną starą rzeźbę czy obraz, niejeden zobaczyć malowniczy zakątek wśród lasów, jezior i pól, usłyszeć wreszcie wśród trzcin i szuwarów jezior kujawskich śpiew rozlicznego ptactwa, a u ludu kujawskiego melodyjne kujawiaki. Tu i ówdzie znajdzie się jeszcze — chociaż rzadko — strój kujawski.

INFORMACJE DODATKOWE:

Sport: kajakowy i wioślarski na Gople, Noteci i jeziorze Janikowskim, tam również plaże i możność uprawiania pływania, zimą łyżwiarstwa. W Janikowie jest przystań Ligi Morskiej i Kolonialnej, przystanie również w Kruszwicy. Połączenie jezior kujawskich z Bałtykiem daje kajakowcom możność odbywania dalekich podróży i poznawania Kujaw z łodzi.

Przewodniki i informatory: Wydany staraniem P. T. K. w roku 1933. Karola Kopecia „Ilustrowany Przewodnik po Inowrocławiu i Kujawach", stron 192, z planem miasta, — „Przewodnik po Inowrocławiu i Kujawach" Stanisława Waszaka, stron 185, — Historia kościołów strzelińskich, broszura ks. prałata Czechowskiego z r. 1929, — „Uzdrowiska Polskie" (Wydawnictwo Związku Uzdrowisk Polskich), — „Wielkopolska", monografia wydana przez R. Wegnera w cyklu „Cuda Polski", — Władysława Sperczyńskiego „Gopło i Kruszwica", — „Pamiątka z Pierania" oprac. Mieczysław Noskowicz, — „Kujawy" opis Kujaw (wydawn. Wielkop. Tow. Kółek Roln.). Wiadomości zawiera również Dr M. Orłowicza „Ilustrowany Przewodnik po Województwie Poznańskim" (Lwów 1921 r.).

Opracował **Czesław Korczak - Ziółkowski**

LIGA POPIERANIA TURYSTYKI
WARSZAWA, MOKOTOWSKA 61
POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE

SUCHATÓWK
LISEWO KOŚCIELN
ZŁOTNIKI KUJAWSKIE
ROJEWO
GNIEWKOWO
JAKSICE
MURZYNK
BARCIN
ORŁOWO
SZADŁOWICE
PIECHCIN
PAKOŚĆ
INOWROCŁAW
KOŚCIELEC
MARCINKOWO
SZYMBORZE
NOTEĆ
PIERANIE
MĄTWY
JANIKOWO
GÓRA
ŁOJEWO
JEZIORO JANIKOWSKIE
JEZIORO SZARLEJ
MARKOWICE
KRUSZWICA
MOGILNO
JEZIORO
STRZELNO
JEZIORO GOPŁO
CHEŁMCE
GĘBICE
KOLEJE
DROGI
WODY
LASY
PRZYJEZIERZE
PIOTRKÓW KUJAWSKI